



Štev. 22.

V Ljubljani, dne 20. novembra.

1887.



**N**arodu slovenskemu naznanjamo prežalostno vest, da je slavni naš pesnik in pisatelj, blagorodni gospod

## Fran Levstik,

c. kr. skriptor v licejski knjižnici,

prejemši sv. zakramente za umirajoče po dolgotrajni težki bolezni v 57. letu dóbe svoje, danes ob 9. uri dopoludne izdihnil plemenito dušo svojo.

Pogreb bode v petek dné 18. novembra t. l. ob 4. uri popoludne s Poljanskega nasipa hišna šte. 14. na pokopališče pri sv. Krištofu.

Svete zadušne maše se bodo stregle dné 24. t. m. ob polu 8. uri v župni cerkvi pri Sv. Petru.

V LJUBLJANI, dné 16. novembra 1887.

„Pisateljsko društvo.“

## Odmevi od Save.

## I.

Po samotnem hladnem logu  
Vodi me steza ob Savi;  
Težko mi srcé je v prsih,  
Težke misli so mi v glavi.

Mislím svojim vsa priroda  
Odgovarja v temnih glasih;  
Šepetá o prošlih dnevih,  
O sedanjih zveďa časih.

„Krasen svet je in živenje,“  
Ščinkovec veselo poje,  
„Petí in ljubiti! bodi  
Vedno zlato geslo moje!“

Hrane išče si senca,  
Resno ščinkovcu odpeva:  
„Zima pride, huda zima,  
Ž njo nam pride mráz in reva.“ —

Lehka véverica skače,  
Náme gleda izpod veje:  
„Kaj sanjar postopa todi?  
„Ali drobno travo šteje?“ —

Zlobna sraka odgovarja:  
„Lani nisem ga umela,  
Letos še menj; vender še bolj  
Glava mu je osivela.“ —

Žolna kljuje otlo deblo,  
Da odmeva log zeleni:  
„Težko pač mu je za hrano,  
Teže morda nego meni.“ —

Stari gaber stresa veje  
In živali tiho kara:  
„Mlada kri je lehkíh mislij,  
Vse drugače sodi stara.“ —

Hrast si list rumen otrese,  
Vrže ga v naročaj meni:  
„Kar je meni velo listje,  
Tebi up je izgubljeni!“

Lipa mi šumí tolažbo:  
„Ne zapiraj srca nadi,  
Vsako leto novo cvetje  
Vrne v novi se pomladi.“ —

Zašumí in z vod šumenjem  
Prebudí iz sanj me Sava:  
Vsprimi Bog te v rojstni zemlji,  
„Saj se dolgo že poznavá!“ —

Krokar pa zakroče v zraku:  
„Sto že let živim na sveti;  
Ali danes še ne umem,  
Ako vredno je živeti!“ —

## II.

Brez mirú ženó oblaki  
Se po nebu preko Save;  
Brez mirú hité mi ž njimi  
Tožne misli na daljave.

Tja za góre, kjer sem bival,  
Kjer so lepi, srečni kraji;  
Toda tuje nam je ljudstvo,  
Tuji njega običaji.

Ali kadar sem se vrnil,  
Tvoj glas zopet čul sem, Sava,  
Glas mi k srcu je govoril,  
Kazal, kje mi pot je prava:

Čul več nisem bistre Save,  
Več valov ne gledal njenih,  
Tuji svet samó govoril  
Mi v glasovih je medenih:

„Slaven naš je rod, cvetoča  
Umetnija nam in veda;  
A na tvoje borno pleme  
Svet z zaničevanjem gleda.“

„Kjer trpeli so ti dedje,  
Kjer ti bratje v svetem boji  
Za rodú boré se bitje,  
Če Slovan si, ž njimi stoji!“ —

„Pusti rod in dom in jezik,  
Pusti dedov šege davne;  
Tuje majke se okleni,  
Tujke sicer, toda slavne!“

Sladki bili so glasovi,  
Zapeljivo njih mamenje,  
Saj prijetnejše brez truda  
In brez borbe je živjenje.

## III.

Na zelenem bregu tvojem  
Sava, stesal bi si kočó;  
V njo dovedel verno ženo,  
Mlado, milo in cvetočo.

„Mirno tekli bi mi dnevi  
Brez trpljenja, brez težave;  
In skrbí in burne strasti  
Bi na dno pokopal Save.“ —

Sava pa vskipí in meni  
Mrzle pene v lice meče:  
„Kaj o miru, sreči sanjaš,  
Stvarjaš raje si, človeče!“

„Brez pokoja neprestano  
Jaz drevim valove svoje,  
A po širnem svetu gledam  
Le nemir in ljute boje.“

„Dokler gorka ti po žilah  
Se rudeča kri pretaka,  
Vsak trenutek je trpljenje,  
Borba ura ti je vsaka.“

„Hôdi v svet! in kjer usoda  
Odkazala ti je mesto,  
Tamkaj stoj in dômu, rôdu  
Si srcé ohrani zvesto!“ —

## Viktor Dolenc.

(Konec.)

Iz tega že, kar smo doslej povedali, razvidno je, da Viktor je bil samouk, toda samouk vstrajen in marljiv brez meje. Človek, kristjan, politik, oče, so-rodnik: povsod se je ravnal po skrbno pridobljenih načelih, katerih si nabirati mu ni bil noben trud prevelik. Ni nam znano, koliko je preučeval filozofske in národnogospodarske zisteme, gotovo je pa to, da ga je francoska literatura, kateri je žrtvoval dosti časa, spravila na pot globocega premišljevanja in do pridobitve trdnih načel. Iz zapiskov, ki so nam na razpolaganje, vidimo, da on ni bil posnemalec nobenega načela, ampak vse, kar je čital, premislil je dobro in potem si zapisal svoj kažipot v kratkih, jedrovitih besedah.

Temu nasledek je bil, da je Viktor mogel ustrezati tolikim zahtevam, ki so se mu stavile. V vsakem položaji je segel po svojih načelih in jasno mu je bilo, kaj mu je nameravati, kaj je treba doseči. Temu je tudi pripisavati, da je Viktorju možno bilo, rekli bi, že v prvi mladosti prevzeti uredništvo političnega lista, in možno bilo tudi pri vsaki priliki poprijeti besedo in točno in ad rem govoriti. V verskih svojih nazorih poudarja on najprej ljubezen do bližnjega. Ne navidezno, ampak dejansko, z vsemi močmi moraš pomagati človeštvu. »Z ljubeznijo bodeš človeka prepričal, in čim večkrat ga boš prepričal, tem rajši ti bode verjel; resničen bodi, čim več bode resnice na svetu, tem laže se bode človeštvo med seboj razumevalo, tem laže skupno sodelovalo in siromaštvo odpravljalo.« Viktor sam pravi, da ravno opiraje se na vero on ne bi mogel biti demokrat. Delo in sposobnost, ta dvojica svojstev naj bi bila merodajna, vsak bode dober državljan, kadar bode uvidel, da uživa vso prostost, katero mu dopuščata delo in skrb, katerih more biti deležen pa takisto tudi vsak sodržavljan.

Najobširnejši je pa Viktor v spisih svojih kar se tiče národnostnega principa. Že predno so nam bili ti spisi na razpolaganje, zgolj sodèč po Viktorjevem vedenji in vstrajnosti njegovi, izrekli smo, da njegovo domoljubje je bilo vzvišeno, da nikdar ni mislil neposredno sebi koristiti s političnim svojim delovanjem, ampak le splošnosti, národu svojemu, in le posredno tudi sebi zadovoljevati s tem, da je storil, »kar je mož storiti dolžan.« Viktor, premotrivši národne napore prvih evropskih národov, izreka, da največ in zgolj na podlagi tega principa so dosegli uspehov Italijani, navaja, da so njih učejaki najkonkretnje razlagali pojem národnosti, završuje pa svoje razmotranje s tem, da svojstva, katera označujejo národ, ohranjena so še najbolj pri južnih Slovanih, poudarja rodbinska razmerja posamičnih oddelkov, ki so tudi v verskih in socialnih stvaréh najmenj odstopili od demokratičnih, torej pravih nazorov. Slovan je delaven, ne plenilec, bojuje se le v obrambo.

Naravno je torej, da je mož, ki si je pot življenja napravljaj po takih nazorih, sezajoč, kjer mu je bilo mogoče, v znanost, in kateri je iz znanosti posneto tvarino globoko premišljal, moral postati merodajen v vedno

širših krogih. Ta njegova naravna in zdrava načela so bila tudi vzrok, da je z Viktorjem vsak rad tekmoval, dà, tudi politični njegovi nasprotniki so mu morali priznavati moštvo in vzvišen značaj in nemilo nas je zadela usoda, ki nam je vplnila moža, kateri je v najboljši dóbi svoji zgolj po vrlinah dospel do veljavnosti pravega prvaka.

V najlepši dóbi, šele petinštirideset let star, umrl je Viktor dné 20. julija t. l. za osepicami. Silni ta udarec za naš národ je tem hujši, ker Viktor, v mladosti svoji slaboten, bil je v poznejših letih krepak, trden mož. Bil je tudi na dobri poti gmotno se okrepčati, bil je steber národnemu življu v Trstu, in bil bi tekom časa nepremagljiva trdnjava. Pogrešali ga bodo vsi národní zavodi tržaški, ali najbolj še delavsko podporno društvo, to mora vsakdo pripoznati, ki je z Viktorjem občeval, posebno pa tisti, kateremu so na razpolaganje njegovi spisi, s katerimi je, rekli bi, zabeležil sam sebi kažipot življenja. Spoznava se samega sebe demokratom in odločno pravi, da kdor dela in zasluži, temu gre tudi pravica določevati. Menda nikdar tako od srca ni šla Viktorju beseda, kakor pri slavnostnem govoru blagoslovljenja zastave delavskega podpornega društva tržaškega dné 24. septembra 1882. l. Cituje tam besede: »Bog je človeka za delo ustvaril,« gotovo so mu pa bile na jeziku tudi besede, katere navaja v svojih beležkah: »Prvi bodo zadnji. In zadnji so sedaj sužnji, in sužnost je največja sramota človeškemu rôdu, ki ž njo pase lenobo mogočnjakov.« Zlata kolajna, s katero je delavsko društvo počastilo Viktorja, zaslužen dar je, ako ne za to, kar je Viktor po okolnostih mogel storiti za društvo, zasluzilo jo je blago, za ta stan iskreno zavzeto njegovo srce. Da hočemo opisovati Viktorjeve zasluge za vsodbujanje národnega življenja v Trstu, ponavljali bi prerano to, kar so poudarjali vsi slovenski, dosti slovanskih in tudi zmernejši listi drugih národov, izmed katerih stavimo v prvo vrsto članek, ki ga je Viktorju spisala »Austrija«.

Viktorja prijatelja bi ne bilo móci označiti lepše, nego je to storil poslanec Nabergoj s svojim nagrobnim govorom. S tem veljakom sta bila do zadnjega v najožji zvezi in gotovo nam bo le-tá pripoznal, da zvestejšega prijatelja, zanesljivejšega pomočnika mu ni bilo mogoče izgubiti. V nagrobni kamen Viktorjev pa bi želeli vsekane videti vse divne besede govora sotrudnika, urednika g. Mandiča. Ta gospod je naslikal položaj in Viktorja, kakor more to storiti le jasno okó, učenost in pravo spoznanje.

Viktor je bil voditelj slovenskemu življu na Primorskem. Bil je predsednik delavskemu podpornemu društvu, podružnici sv. Cirila in Metoda, tržaškemu »Sokolu« in podpredsednik političnemu društvu »Edinosti«. Pravega orjaka se je pa izkazoval vselej v čas kake volitve. Povsod je bil navzočen, pisal in prigovarjal neumorno, srčnost ga ni zapustila nikdar, strašil se ni nikogar, umel je imponirati tudi najzagrizenejšim nasprotnikom. Bojimo se, da ob takih prilikah se bode le preveč pogrešal.

Viktor je bolehal le osem dnij. Začetkom bolezni je bil dobrovoljen, tolažeč se, da bode to hitro minilo. Ko se je bolezen hujšala, poprijela se ga je skrb, da ga bode slabota predolgo delu odtezala in še zadnji dan pred smrtjo ga je vedno mučila skrb, da mu ne bode móci sodelovati pri občem zboru društva sv. Cirila in Metoda. Umrl je naglo četrtrinko ure po polunoči za kapjo na možgane. Zapustil je Viktor vdovo, ki žaluje za njim s srcem in umom. Ni sicer našega rodú, vender često ponavlja, da bode vedno čestila národ, katerega je vredni soprog toliko ljubil in mu toliko žrtvoval.

Viktorjeva otroka, najstletna hčerka Viktorija in desetletni deček Edvard, sta čila, duševno zeló nadarjena otroka. Deček je živ spomin na Viktorja otroka, le krepkejši se nam vidi. Menimo, da se bode s skupnim delovanjem posrečilo ohraniti ga rôdu svojemu, do česar nas veže tudi hvaležnost proti očetu, kateremu je bila vedna skrb dečka vzgajati národu v pomoč. Prerano umršemu, blagemu in zaslužnemu Viktorju bodi slava in hvaležnost in služi nam kakor vzor nesebičnega narodnjaka, pravega možá, vrlega človeka.

Dr. H. D . . . . .

## Hanija.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

(Konec.)

XII.

**K**aj se je potem z menoj zgodilo, ne vem in ne pametujem. Ko sem se prebudil, ležal sem vznak v sobi na očetovi postelji, oče pa je sedel poleg mene na fotelji, z glavo nazaj nagneno, bled in z zaprtimi očmi. Oknice so bile zaprte, na mizi so gorele sveče, in v globoki tišini, vladajoči v sobi, slišal sem le tikot urc. Nekaj časa sem gledal nemo v strop in zbiral lene misli, potem sem poskusil obrniti se, toda neznosna bolečina v glavi mi ni dala. Ta bolečina me je spomnila vsega, kar se je bilo dogodilo. Izpregovorim s tihim, slabotnim glasom:

»Oče!«

Oče se zdrhtne in nagne k meni. Radost, pomešana z ginenostjo, videla se mu je na obrazi. Reče vesel:

»Moj Bog, hvala ti! Zaveda se. Kaj je, sinek? Kaj?«

»Oče, ali sem se bil s Selimom?«

»Dà, milček moj! Ali ne misli o tem!«

Nekaj časa je vladal molk. Potem ga vprašam:

»Oče, pa kdo me je semkaj prinesel v sobo iz lesa?«

»Jaz sem te prinesel na rokah; a ne govôri: ne muči se.«

Ni bilo še popolnoma pet minut poteklo, ko sem znova začel izpraševati. Govoril sem le zeló polahko:

»Oče!«

»Kaj, dete moje?«

»In kaj se je zgodilo s Selimom?«

»Tudi on je omedlel zaradi gubitka krvi. Ukazal sem ga odvesti v Chorzcle.«

Hotel sem še vprašati po Haniji in po materi, vender čutil sem, da me znova zapušča zavest. Zdelo se mi je, kakor bi črni in žolti psi po dveh nogah plesali okoli postelje moje in začel sem jih gledati. Pa zopet, kakor da čujem glasove vaških godál, pa sem zopet videl namesto ure, ki je visela pred mojo posteljo, nekakov obraz, ki je gledal s stene in se zopet pred menoj skrival vánjo. Ni to bila podpolna omedlevica, temveč le vročica in oslabljenje uma; sicer je pa moralo to dolgo trajati. Časih mi je bilo nekoliko bolje in tedaj sem na pol razpoznaval obraze okoli postelje svoje: očeta, duhovnika, Kazimirja, doktorja Stanislava. Pámetujem, da mi je med

temi obrazi nedostajalo jednega, a nisem se mogel domisliti, katerega; sicer pa vem, da sem čutil ta nedostatek in da sem ga po nagonu iskal. Nekoč po noči trdo zaspavši prebudil sem se pred jutrom. Sveče so še gorele na mizi. Bilo mi je zeló zeló slabo. Kar ugledam osebo, nad posteljo nagneno, koje nisem takoj spoznal, a kadar sem jo pogledal, stvorilo se mi je tako milo, kakor da bi bil že umrl in prišel v nebesa. Bilo je to nekako angeljsko obličje, pa tako angeljsko, tako sveto, dobro, s solzami, ki so se ji lesketale tiho v očesi, da sem čutil, kakor bi se tudi meni nabiralo na jok. Ali tačas se mi povrne iskra zavesti, v očeh se mi razjasni in izustim slabotno, tiho:

»Mama!«

Angeljsko obličje se nagne k usèhli moji roki, ki je mirno ležala na odeji, in pritisne ustna nánjo. Silil sem se, da bi se prevzdignil, a začutil sem znova bolečine na sencih:

»Mama! Bolí!«

Mati moja, kajti ona je bila to, jela je menjavati obkladke z ledóm, ležeče na glavi moji. To mi je sicer povzročalo velike bolečine, a te sladke, ljubljene roke začele so s tako skrbno nežnostjo delati okoli bedne, razbite moje glave, da nisem ni najmanjše bolečine čutil in jel šepetati:

»Dobro! O dobro!«

Odslej sem bil že zavestnejši, le pod večer sem padal v vročico. Tedaj sem videval Hanijo, dasi je nisem nikoli videl, kadar sem bil zavesten. A videval sem jo vedno v opasnosti. Sedaj je volk z rdečimi očmi planil nánjo, sedaj zopet jo je nekdo pograbil, kakor bi bil Selim, pa kakor bi ne bil Selim, kajti obraz je imel porasten s črnimi ščetinami in je imel noge na glavi. Tačas sem kričal, pa zopet prosil volka, ali pa ónega rogača, zeló uljudno in pokorno, naj je ne pograbit. V takih trenutkih mi je položila mati roko na čelo in zlè móre so izginile pri tej priči.

Napósled me vročica popolnoma popustí, dobil sem zopet podpolno zavest, a to ni značilo, da sem bil zdravjši. Prijela me je nekova druga bolezen, neobična oslabelost, pod koje vplivom sem vidno ginil. Po vse dni

in noči sem se zagledaval v jedno točko na stropu. Nisem bil v omedlevici, le ravnodušen sem bil do vsega. Nisem maral ni za življenje, ni za smrt, ni za osebe, ki so čule nad posteljo mojo. Razločeval sem vtiske, videl vse, ali nisem imel dovolj močij, da bi bil zbral misli in da bi čutil. Nekega večera sem začel kar vidno umirati. Prinesli so k postelji moji veliko žolto svečo, potem sem ugledal duhovnika Ludovika, oblečenega v cerkveno srnjco. Obhajal me je, potem me dèl v sveto olje in pri tem tako ihtel, da je malone omedlel. Mater so onesveščeno odnesli iz sobe; Kazimir se je od joka vil pri zidu in si pulil lase; oče je sedèl kakor okamenel. Vse to sem dobro videl, a bil sem popolnoma ravnodušen in gledal z mrtvim, osteklelim očesom v strop, v vznožje ali v okno, skozi koje so padali mlečni in srebrni prameni mesečine.

Služništvo se je začelo pri vseh vratih nagnètati v sobo. Krik, ihtenje in večanje Kazimirjevo je polnilo vso sobo, le oče je sedèl kakor prej, okamenel. Napòsled pa, ko so vsi poklekneli in je začel duhovnik moliti litanije in se mu je ustavilo, ker mu niso dale solze, zdrhtnil se je oče naglo in zakričal: »O Jezus! Jezus!« in se zgrudil na tla. Tačas sem začutil, da me koncem prstov na rokah in nogah zebe. Prevzela me je neka čudna zaspčnost in zdehanje. »Aha, umiram!« mislil sem si ter zaspal.

In res sem zaspal, pa ne umrl, in sicer zaspal tako trdno, da se nisem prej prebudil, nego štiriindvajset ur pozneje, pa tako okrepljen, da sam nisem védel, kaj se je z menoj zgodilo. Ravnodušnost mi je izginila, krepki mladi organizem je zmogel celó smrt in se vzbudil v novo življenje, z novimi močmi. Sedaj so se vršili pred posteljo mojo takovi prizori radosti, da si jih niti popisati ne upam. Kazimiru so malone oči izstopile od sreče. Povedali so mi pozneje, da so takoj po dvoboji, ko me je oče ranjenčev prinesel domòv in doktor ni mogel dati poroštva za moje življenje, morali dobrega Kazimirja zapirati, ker je začel loviti Selima, kakor divjo zver in ker je prisegel, da ga ustrelí, kjer ga zaloti, ako bi jaz umrl. Na srečo je bil tudi Selim nekoliko ranjen ter je moral biti nekaj časa v postelji.

Odslej mi je bilo vedno boljše. Vračala se mi je volja življenja. Oče, mati, duhovnik in Kazimir so čuli noč in dan pri postelji moji. Kako sem jih tedaj ljubil, kako hrepenel, ako je kdo izmed njih, pa akotudi le za trenutek, šel od postelje. Ob jednom z življenjem pa se je začelo takisto prejšnje čustvo do Hanije vzbujati v mojem srci. Ko sem se prebudil iz ónega spanja, koje so vsi zmatrali kot večno spanje, vprašal sem najprej po Haniji. Oče mi je odgovoril, da je zdrava, pa da je šla z gospó d' Yves in s sestricama k strijcu, ker se osepnice vedno bolj širijo po vasi. Rekel mi je tudi to, da ji je oprostil, da je vse pozabil in naj sem pokojen. Pozneje sem često z materjo govoril o nji, ki je sama začenjala razgovor o nji, ker je vedela, da me ta predmet nad vse drugo zanima, in je skončavala z angeljskimi, dasi nejasnimi besedami, da se pogovori, ko ozdravim, z očetom o premnogih stvareh, ki mi bodo zeló prijetne, treba je le, da sem pokojen in gledam, da kar najprej okrevam.

In govoreč se je žalostno nasmehnila, a meni je prišlo na jok od radosti. Časih pa se je v dômu kaj

takega dogodilo, kar je motilo moj pokoj ter me s strahom navdajalo. Na primer jednoč zvečer, ko je mati sedela pri meni, vstopi sluga Fran in jo poprosi, naj gre h gospodični Haniji.

Pri tej priči sédem na postelji.

»Ali je Hanija prišla?« vprašam.

»Ne!« reče mati. »Ni prišla. On me prosi, naj grem v Hanijino sobo, ker tam belijo in pokladajo nove tapete.«

Časih se mi je zazdelo, kakor bi oblak težke in slabo prikrivane žalosti ležal na obrazih oseb okoli mene. Nisem védel, kaj se godí, a na vprašanja moja so odgovarjali s čimer si bodi. Izpeljeval sem Kazimirja, pa tudi on je odgovarjal kakor drugi, da je v dômu vse dobro, da se sestri, gospá d' Yves in Hanija kmalu vrnejo in napòsled, da naj sem pokojen.

»Pa odkod ta žalost?« vprašam.

»Vidiš, jaz ti vse povem. Selim in stari Mirza dan za dném dohajata sem. Selim zdvaja po vse dni, plače, hoče te konečno videti, a naši roditelji se bojé, da bi ti ta pohod ne škodil.«

Nasmehnem se.

»Modri Selim!« rečem. Lobanjo mi je malone raztrupal in sedaj za mano plače. A kaj: o Haniji še vedno misli?«

»Ji, kje je njemu Hanija v glavi! Sicer pa ne vem, jaz ga nisem vprašal, ali mislim, da se je je popolnoma odrekel.«

»To se vpraša!«

»V vsakem slučaju jo bo kdo drug dobil: bodi miren!«

Tu nakriví Kazimir obraz po dijaškem in dodá nagajivo: »Že dobro vem, kdo. Da bi le Bog dal, da bi...«

»Da bi, kaj?«

»Da bi se le že skoro vrnila,« pristavi naglo.

Te besede so me nekoliko upokojile. Nekaj dnij po tém sta sedela oča in mati pri meni. Z očetom sva začela igrati šah. Kar mati vstane in gre ven ter pustí vrata odprta, skozi koje se je videla vrsta sob, na konci te vrste pa je bila Hanijina soba. Pogledam tja, pa ne morem ničesa uzreti, ker so bile vse sobe razven moje nerazsvetljene, duri Hanijine sobe pa, koje sem v temi razločil, zaprte.

Nekdo naglo vstopi, kakor bi bil doktor Stanislav in zopet zapre vrata za seboj.

Srce mi nemirno udari. V Hanijini sobi je bilo svetlo.

Ta svetloba je padala v sosedno dvorano in na tej jasni svetlobi se mi je zdelo, dá vidim nežne kolarčke dima, vzdvigujoče se kakor prah v solnčnih žarkih.

Po malo zaduham nekov čuden, neizrazen duh, ki je bil vsako minuto močnejši. Naglo se mi zježé lasje na glavi: spoznal sem duh brinja.

»Oče, kaj je to?« viknem silno in vržem šah in šahovnico na tla.

Oče skoči ves zmeden, kjer je bil i on ta prokleti duh začutil, in hlastno zapre sobina vrata.

»Nič ni, nič!« odgovorí naglo.

A bil sem že na nogah in akoprem sem se še ves tresel, šel sem vender hitro k vratom.

»Čemu tam kadé z brinjem?« vskriknem, »jaz hočem tja!«

Oče me prime okoli pasa.

»Ne pojdeš tja, ne pojdeš: zabranim ti!«

Obvladala me je obupnost. Zagrabil sem za ovitke, ki sem jih imel okoli glave ter sem zakriknil kakor blazen:

»Torej dobro! Prisezam ti, da strgam te ovitke in si razkopam rane s svojimi rokami. Hanija je umrla, jaz jo hočem videti.«

»Hanija ni umrla, daj si kaj dopovedati!« kliče oče prijemši me za roko in trgaje se z menoj. »Obolela je, a sedaj ji je že bolje! Upokôji se, upokôji! Ali ni še dovolj nesreče?! Vse ti povem, le lézi. Do nje ne moreš iti. Izgubil bi jo. Upokôji se! Lézi. Prisezam ti, da ji je bolje.«

Moči so me zapustile in padel sem na posteljo ter le ponavljal: »Moj Bog! Moj Bog!«

»Henrik, vzdrami se. Ali si ženska? Bodi mož! Ona ni več v opasnosti. Obetal sem ti, da ti vse povem, pa pod pogojem, da zbereš moči. Opri glavo na podglavnico! Tako. Odeni se in mirno léži.«

Ubogal sem.

»Sem že miren, brže, oče, brže. Naj takoj vse zvem. Ali je res že zdravejša? Kaj ji je bilo?«

»Slušaj torej. To noč, v koji jo je Selim odvel, bila je na lahko oblečena. Hanija je imela le lahko obleko na sebi. Premočena je bila do kože. In ta neumni korak jo je drago stal. V Chorzelah, kamor jo je Mirza zapeljal, ni se imela v kaj preobleči in se je v isti premočeni oblečici vrnila. Še tega dné je dobila mrzlico in silno vročico. Drugi dan stara Węrowska ni mogla držati jezika in ji je povedala, kaj se je zgodilo s teboj. Rekla pa ji je, da si ubit. Vidno ji je to zelo škodilo. Zvečer je bila že brez zavesti. Doktor dolgo ni vedel, kaj ji je, konečno pa . . . saj veš, po vsi vasi so vladale in še vladajo osepnice: Hanija je dobila osepnice.«

Zamižal sem. Zdelo se mi je, da se tudi jaz onesvéščam. Napósled izpregovorim:

»Oče, pripovedujte dalje; saj sem popolnoma miren.«

»Bili so trenutki,« govori oče dalje, »ko je bila opasnost velika. Tega dné, ko smo tebe zmatrali izgubljenega, je tudi ona skoro umirala. Pa vama obema je ob jednom prešla kriza prav srečno. Danes tako ona, kakor ti, okreva. V kakem tednu ali kaj, in zopet bo popolnoma zdrava. Oh, kaj se je to godilo v dômu! Kaj se je zgodilo!«

Oče je skončal in skrbno gledal náme, kakor bi se bal, da bi njegove besede preveč ne stresle mojih oslabelih živcev; a ležal sem nepremično. Dolgo časa je trajal molk. Zbiral sem misli in premišljeval to novo nesrečo. Oče vstane in začne z velikimi koraki hoditi po sobi oziraje se sedaj pa sedaj náme.

»Oče,« rečem po dolgem molku.

»Kaj, sinko?«

»Ali je . . . ali je . . . zelo ogrdela?«

Glas mi je bil miren in tih, a srce mi je glasno utripalo, ko sem čakal, kaj bo odgovoril.

»Tako,« odgovori oče, »kakor navadno po osepnicah. Morebiti se ji ne bo poznalo. Danes se ji še pozna, pa bo prešlo, gotovo prešlo.«

Obrnem se v steno: čutil sem, da mi slabeje prihaja, nego obično.

Teden pozneje sem bil že na nogah in dva tedna pozneje sem videl zopet Hanijo. Oh, ne upam si popisati, kako se je izpremenilo to krasno, idejalno lice. Ko je ubožica prišla iz svoje sobe in ko sem jo prvič videl, obšla me je znenagla slabost in omedlel sem, kakor bi bil mrtev, dasi sem si prej prisegel, da ne pokažem nič najmanjše osuplosti. O, kako je bila spačena!

Ko sem se osvestil, plakala je Hanija glasno nad seboj in gotovo tudi nad menoj, kajti i jaz sem bil bolj senci kakor človeku pcdoben.

»Vsemu temu sem jaz kriva!« ponavljala je ihtoč, »jaz sem kriva!«

»Hanijica, sestrice moja, ne jokaj, jaz te bom vedno ljubil!« vskliknem in jo primem za roko, hoteč jo poljubiti, kakor nekdanj.

Zadrhtnem in odmaknem usta. Te roke, nekdanj tako bele, nežne in krasne, bile so sedaj ostudne. Črne lise so jih popolnoma pokrivala in poleg tega so bile hrapave in zelo odurne.

»Jaz te bom vedno ljubil!« ponovim prisiljeno.

Legal sem. Imel sem v srci zánjo veliko milosrčnost, da bi se bil najrajši jokal, in bratovsko ljubezen, ali prejšnje čustvo je odletelo, kakor ptica, brez sledú.

Šel sem na vrt in sem plakal v tisti hméljevi altani, kjer sta si Selim in Hanija prvič ljubezen priznala, kakor plakamo, izgubivši kako premilo osebo.

In res, prejšnja Hanija je záme umrla, umrla tudi ljubezen moja in v srci je ostala za njo le pušča in boleost, kakor za nezacelno rano, in spomin, ki nam potiska solze na očí.

Sedel sem tako dolgo, dolgo! Tih jesensk večer se je začel žareti v rdeči zarji po drevesnih vrhovih. Iskali so me v dômu, napósled stopi oče v altano.

Pogleda me. Smilil sem se mu v žalosti svoji.

»Ubogi sinko,« reče, »Bog te je težko izkušal, ali zaupaj mu. On vedno vé, kaj dela.«

Opri sem glavo na očetove prsi in nekaj časa sva oba molčala.

Potem reče oče:

»Bil si ji zelo udan, pa povej mi, ako bi jaz rekel: dam ti jo, daj ji roko za vse življenje, kaj bi ti odgovoril?«

»Oče, ljubezen je odletela od mene, toda poštenost nikoli: pripravljen sem!«

Oče me prisrčno poljubi.

»Naj te blagoslovi Bog. Poznam te, ali to ni tvoja dolžnost: to je dolžnost Selimova.«

»Kaj pride sem?«

»Pride ob jednom s svojim očetom. Njegov oče vé že ob vsem.«

V mraku je prišel Selim. Ko je uzrl Hanijo, poredel se je in potem prebledel kakor platno. Nekaj časa je bilo videti na njegovem obličji, kako se silno borí srce z vestjó. Kar vidno je tudi od njega letela óna krilata ptica, ki ji pravimo ljubezen. A premagal se je ta plemeniti mladenič: stonil je pred njo, povzdignil roke, pokleknil pred Hanijo in vskliknil:

»Hanija moja, jaz sem vedno isti: jaz te ne zapustim nikdar, nikdar!«

Obilne solze se potoče Haniji na lice. A ona ga na lahko odrine.

»Ne verujem, ne verujem, da bi me sedaj mogel ljubiti,« reče potem in zakrivši si obraz z rokami, vsklikne:

»O, kako ste vi vsi dobri in plemeniti, le jaz sem najmenj plemenita, pa najgrešnejša; ali to se je že vse, vse skončalo: jaz sem že druga!«

Navzlic prigovarjanju starega Mirze, navzlic Selimovim prošnjam ni mu hotela dati roke. Prvi življenja vihar je polomil ta krasni cvet, jedva razcvetel. Bedna

deva je potrebovala takoj po viharji svetega, tihega pristanišča, kjer bi mogla upokojiti vest in zazibati srce.

Ko je našla to tiho in sveto pristanišče, postala je sestra milosrdnica.

Poznejši novi dogodki in neka strašna nevihta so provzročili, da sem jo dolgo izgubil izpred očíj.

Po nekoliko letih pa sem jo iznenada zopet videl: pokoj in tihota sta se izražala na tem angeljskem obličji. Sledóvi strašne bolezni so bili popolnoma izginili. V črnem krilu in z belim samostanskim pokrivalom je bila krasna, kakor še nikdar; a ta krasota je bila že nadzemska: prej angeljska nego li človeška.



## Slepi deklici.

Gledajoč te, mlada reva,  
Čutim bridke toge silo:  
Děkle cvetno, ti ločilo  
Nisi še noči od dneva.

Videl sem ljudi uboge,  
Kakor ti si, ne, sirota!  
Silno húdo je slepota,  
Neizrecni vir nadloga.

Slepa, reva, si rojena,  
Tebi stoprav ónkraj groba  
Zasijala bo svetloba,  
Ki se tu ne vé ji cena.

Solnce blago, solnce jasno  
Tebi v tmíno je zavito  
Zmerom bodi tebi skrito  
Po livadah cvetje krasno.

Dokler si še v dōbi zlati,  
Ki mladost se imenuje,  
Náte pazi, gleda, čuje  
Mila, dobra, skrbna mati.

Ko te mati bo pustila,  
Ti ostaneš mi siročče,  
Pohajaje bedna kočē  
Reva kruha boš prosila.

Ti, sirota, boš bledela  
Sredi žitja, vriska, hrupa;  
Tvoje bo srcé brez upa,  
Da bi je ljubezen grela.

Dà, ljubezen, ki ustvarja  
Divne slasti sredi reve,  
Nam rojéva svetle dneve,  
Če nevolja nas udarja.

Ti pa boš brez nje ostala,  
Preživela tožna leta,  
Kakor je in bo brez cveta  
V burnem morji trda skala.

Oh, nebó ti bodi milo:  
Kot primače dež rastlinam,  
Togam tvojim, bolečinam  
Rōsi sládko tolažilo!

Božidar Flegerič.

## Grof Lev Nikolajevič Tolstòj.

Grof Lev Nikolajevič Tolstòj spada k číslu najznamenitejših ruskih pisateljev poslednjih petindvajsetih let. Vse, kar je prišlo izpod njega peresa, pričakovalo se je z neverjetno nepotrpnostjo in se prejemale z nenavadnim oduševljenjem. Celó najpriljubljenejši romanopisec Turgénjev v ruskem občestvi ni vzbujal nikoli takega zanimanja, kakor Lev Nikolajevič s svojimi romani »Vojná i mir« in »Anna Karénina«.

Poslednja leta se je govorilo mnogo o tem, da Tolstòj piše nov zgodovinski roman »Dekabristi«, kateri bi imel biti nekako nadaljevanje romana »Vojná i mir« in v katerem glavnimi osebami bili bi dekabristi. \*) No

\*) Dekabristi — zarotniki proti carju Nikolaju Pavloviču, ki so na njega mesto hoteli postaviti starejšega mu brata Konštantina, kateri se je z bratom Mihailom odrekel pravicam na prestol. Ker so se uprli decembra meseca (25.) nazivajo se »dekabristi«.

dogodki, ki so globoko zagibali rusko občestveno življenje, odglasili so se tudi v taki krepki naturi kakor Tolstòj; nadeje ruskega občestva se niso izpolnile in véliki pisatelj se je ves posvetil obdelavanju čisto religioznih vprašanj. Mnogih dotičnih njega spisov duhovna cenzura ne more propustiti, ker se ne strinjajo z učenji soborne apostolske Cerkve.

Ni človeka, ki bi se ne oduševljal s prekrasnimi romani Tolstega; ne govoré o tem, da so prevedeni na nemški jezik že v raznih prevodih — Francozi premo obožavajo njega literarna proizvajanja, ki so prekrasno prevedena na francoski jezik; ravno tako Angličani, in v Ameriki imajo svoje prevode romanov vélikega ruskega romanopisca in psihologa; njega »skazki« (pravljice in »razskazi« (povesti) za prosti národ, n. pr. »Ivan durak«, »Tri starca«, »Svečka«, »Čem ljudi živi«, »Bog

pravdu vidit, da ne skoro skažet, »Kavkazkij plěnnik«, »Gdje ljubov, tam i Bog« in cela vrsta drugih »skazek« in »razskazov« nahajaš pri vsakem »mužiku«, ki ume čitati; vsi imajo za podlago globoko npravstvenost in religijoznost, propovedajo ljubezen k Bogu in bližnjemu in so prekrasno berilo prostemu národu in otrokom; no tudi vsak dorasten človek jih čita z velikim veseljem in ne morem dovolj svetovati, da bi jih skoro imeli v slovenskem prevodi.

Filozofska učenja znamenitega misleca našla so mnogo nasprotnikov, ki jih pobijajo z sofizmi in izvračanjem zmisla. Med drugimi omenim Skabičevskega, ki gloje Tolstega v podlistkih velikega po objemu časopisa »Novosti«, katerega izdatelju židu Notoviču, ne more iti iz glave, da Tolstòj trdi, da »ne v denjgah ščastije« (ni v denarji sreča) in da povsodi v spisih svojih uči, da moramo ljubiti drug družega, kar seveda talmud ne odobruje. Sam Tolstòj se nikoli ne zaščiča; on prosto ignoriruje vse napake in to njega nasprotnike seveda besí. Zaščiča in objasnjuje pa učenje in vzglede Tolstega zeló goreče in spretno L. G. Obolenski, izdatelj »Russkago Bogatstva«, jeden prvih literatov sedanjega časa. Jaz od sebe morem le reči: čitajte, prevajajte spise Tolstega, prosti slovenski národ in mladina vam bo hvaležna.

V vsakem slučaju je Tolstòj človek, kakor se rodé težko da li vsako stoletje: vélik kot romanopisec, vélik kot mislitelj in človek najplemenitejšega srca; to poslednje dokazuje fakt, da so ga njega rodiči pred nekaj leti hoteli objaviti za pomešanega, ker je vse, kar ima, hotel razdati ubožcem. Sam on hodi oblečen prosto, tako da kdor ga sreča, bi nikdar ne mislil, da ima pred sabo bogatega, velikega človeka; vozi se v 3. razredu in svoje reči nosi s seboj v prosti vreči; na postaji Jasevki, odkoder do njega grada ni daleč, zamahne vrečo na pleča in hodi peš domóv.

O njega življenji do sedaj morem blagovoljnemu čitatelju povedati naslednje:

Grof L. N. Tolstòj se je rodil 28. dné avgusta l. 1828. v selci Jasnaja Poljana, Tuljske gubernije, krapivenskega ujezda, rodovem imenji matere svoje. Otec mu je bil polkovnik v pokojji, ki se je udeleževal pohodov 1812. in 1813. l., premi potomec Petra Andrejeviča Tolstega, pomočnika carja Petra Vélikega v njega preobrazovateljnih delih. Mati Leva, rojenjá kneginja Marija Nikolajevna Volkonskaja, bila je jedina hči kneza Nikolaja Sergejeviča Volkovskega; ona je umrla l. 1830., ko Levu ni bilo še dveh let. Z vzgojevanjem Leva, kakor tudi starejših treh bratov Nikolaja, Sergeja in Dmitrija in mlajše sestre Marije zanimala se je po smrti materini daljna rodstvenica mladih grofov, devica Tatijana Aleksandrovna Jergoljskaja in teta Aleksandra Iljinišna grofica Osten-Sacken. L. 1837. prešla je vsa rodbina Tolstih v Moskvo, zato ker je starejši sin imel stopiti v vseučilišče; nazvani dve ženski sta učili Leva po ruski; druge predmete pa sta predavala otrokom Nemeč Feodor Ivanovič Ressel in Francoz Prospère Saint-Thomas, katera verjetno tudi opisuje Tolstòj v prekrasnem svojem »Dětstvě i Otročestvě«; v Moskvi pa so hodili na dom še drugi učitelji, in obrazovanje se je velo, dasi domá,

vender pravilno. Mimogrede bodi rečeno, da so v prejšnje čase bogati dvorjani redko oddajali sinove svoje v javna učilišča, temveč dajali so jim »domašnjeje obrazovanje.«

L. 1837. umrl je nanagloma otec; jerobstvo je prevzela teta grofica Osten-Sacken; ker je življenje v Moskvi bilo drago, odpravila se je váruhinja z mlajšimi otroki, Dmitrijem, Levom in Marijo »v derevnju«, kamor je šla z njimi tudi T. A. Jergoljskaja; starejša sina pa sta ostala v Moskvi.

Ko je l. 1840. umrla grofica Osten-Sacken, prešlo je jerobstvo v roke drugi sestri otčevi, Pelagěji Iljinišni Juškóvi, ki je z možem žila v Kazani, kamor je vzela s seboj vse otroke; po nje želji se je preselil celó grofič Nikolaj iz moskovskega vseučilišča v Kazansko. L. 1843. stopil je Lev Nikolajevič v vseučilišče; bilo mu je takrat torej petnajst let. Prebivši jedno leto na fakultetu »vostócnih jazikov«, prešel je na juridični fakultet, kjer se je učil dve leti. Ko sta o tem času starejša brata učenje okončala, tudi Lev ni hotel dalje učiti se: zastonj so bile vse prošnje rektorjeve in profesorjev — osemnajstletni mladenič je ostavil z bratoma Kazanj ter se preselil v Jasno Poljano, ki je pri razdelu njemu pripala. Tu je neprenehoma žil do l. 1851.; le redko je pohajal v Moskvo ali Petrograd. Ali je ta čas Tolstòj kaj pisal in kdaj se je v njem vzbudila želja pisateljstvomati, ni izvestno. Zdi se, da je prvi tolčěk njega literaturnemu geniju dalo življenje na Kavkazi in njega živopisna priroda. L. 1851. prišel je namreč s Kavkaza gostit v Jasno Poljano najljubši brat pisatelj, Nikolaj, s katerim se je potem Lev odpravil na Kavkaz, kjer je isto leto stopil dobrovoljno v 4. baterijo 20. artilerijske brigade, v kateri je služil Nikolaj. V stanici Starogladovski na bregéh Téreka, udal se je Lev Nikolajevič popolnoma nagibu svojega talenta. Tu je začel pisati »Dětstvo«, »Otróčestvo« in »Junost«, proizvedenja premo klasična. L. 1852. natisneno je bilo »Dětstvo« v »Sovremennikě« in očaravalo je vse ljubitelje prekrasnega; na Kavkazi je Tolstòj napisal dva odlična obraza kavkaškega vojnega življenja »Nabég« in »Rubka lěsa« (rubiti = seči) in »Kazaki«, katere Turgénjev imenuje najboljšim proizvodom Tolstega v zmislu celote.

Na Kavkazi je žil Tolstòj do 1853. l. in nosil je, kakor prosti vojaki, vse težave vojaškega življenja. Tu se je naučil risati tako natančno in silno tipe ruskih vojakov, s katerimi se srečujemo v »Vojevnih razskazih« (vojaške povesti). L. 1853. ko se je začela vstóčna vojna, preveden je bil Tolstòj po svoji prosbi v dunajsko armado in naznačen v štab kneza M. D. Gorčakóva; ko pa se je ruska vojska 1854. l. umeknila iz kneževin, prešel je Tolstòj v Sevastópolj, kjer se je, služé v lehkí artileriji, udeleževal zaščite Sevastópolja. L. 1855. naznačen je bil poveljnikom gorske divizije in se udeležil bitve pri Černi dné 4. avgusta, bil pri naskoku Sevastópolja in posle boja se odpravil s kurirjem v Petrograd, kjer je bil prištet k raketni bateriji.

V tej dóbi življenja svojega je napisal Tolstòj, »Sevastópolj v Dekabrě«, in »Sevastópolj v Majě«.

Po končani krimski vojni l. 1855. prosil je Tolstòj upokojenja in živel po leti v Jasni Poljani, po zimi pa v Moskvi in Petrogradu.



Ta dóba je bila najplodovitejša v literarni delavnosti Tolstega; v časopisih petdesetih let pojavljale so se njega povesti in pripovedke: »Junošt«, »Sevastópolj v Avgustě«, »Dva gusara«, »Tri smérta«, »Semejnoje s častije«, »Polikuška«; ime mladega pisatelja se je ukrepilo in mahoma je zavzel pošteno mesto v plejadi ruskih pisateljev šestdesetih let, poleg Turgénjeva, Gončaróva Ostróvskega in Písemskega.

Ta čas je v Rusiji začel vleči drug veter premo iz kabineta nepozabljenega Imperatorja Aleksandra III. Nikolajiveča, carja mučenika, carja osvoboditelja: mužiku se je imela dati »volja«, svoboda. Kdor o tem kaj več želi čitati, zavračam ga na svoja »Pisma iz Rusije« v »Slov. Narodu« v prvi četvrti prošlega 1886. leta. Tolstòj je že prej stal blizu národa; znal je dobro njega nečloveško položenje, njega križe in težave. Takrat v Rusiji



Luka Svetec.

národnih šol ni še bilo. Tolstòj je začel izučavati pedagogijo in s tem namenom se je dvakrat peljal celó za granico.

Posled 19. dné februvarija 1861. l. sklenil je žiti v svojem pomestji, v Jasni Poljani. Bil je »mirovój posrednik«, to je činovnik, ki je pri deleži imel braniti pravice osvobojenega národa proti pomeščikom; razven

tega otvoril je v Jasni Poljani na svoje troške prvo národno šolo in izdajal pedagogični list »Jasnaja Poljana« kjer se je tikal vseh vprašanjih, tičoich se národnega obrazovanja, in svoje nazore podpiral vselej s primeri vzetimi premo iz življenja národovega.

L. 1862. poročil se je grof L. N. Tolstòj s Sofijo Andrejevno Bersovo, hčerjo soseda Islenjeva, katerega

pomestje je bilo nedaleč od Jasne Poljane in katerega otroci so bili prvi prijatelji in gosti rodbine Tolstih od nekdaj.

Oženivši se, posvetil se je Lev Nikolajevič popolnoma družinskemu življenju, ki je njemu bilo idealom življenja, in udal se še bolj seljski idili. V literaturi se njegova ime ni pojavljalo, šele koncem šestdesetih let se je začel tiskati v »Russkom Véstnikě« nov, velik roman Tolstega »Vojná i Mir«, v katerem je on s širokim in silnim čepičem naslikal nebrzdano življenje ruskega »bojarina«; podlaga romanu je Napoleonova vojna l. 1812. Vspeh romana je bil nenavaden; trgali so si ga iz rok, čitali z oduševljenjem. V prejšnjih proizvodih Tolstega ni bilo ni jedne reliefne ženske podobe; v »Vojná i Mir« javila se jih je cela plejada čudovito tenko, psihično-verno in krasno naslikanih; raznoobrazne moške postave, velikolepna opisavanja bitev, cela kopica čudesno narisanih scen, v katerih se javljajo osebe iz vseh razredov občestva, začevši s cesarji in končavši z mužíki in babami — vse to dela, da je roman »Vojna in Mir« jedna najkrasnejših lepote ruske književnosti.

Vsi so z nestrpnostjo čakali kakega novega proizvoda znamenitega pisatelja; no on se je znova posvetil svoji šoli. V začetku sedemdesetih let je izdal nekaj knjižic »dljá narodnago čtenija« in »Azbukú«, ki je brez dvojbe najboljša ruska azbuka.

Karakterističen za Tolstega značenje v ruskem občestvi in za dobro njegovo srce je naslednji fakt. L. 1873. divjal je v Samarski guberniji strašen glad; ljudje so umirali in zbolevali, ker ni bilo živeža; ko sem pred dobrimi šestimi leti čital popis tega strašnega biča, vstajali so mi vlasje; dovolj, ako rečem, da so nesrečni ljudje moko mešali — izvinite! — s kravjim pométom in od tega pekli kruh! Pisalo se je v svojem času mnogo o samarskem gladu v časopisih; no izvestno je, da siti človek gladnemu ni drug-prijatelj; nihče se ni brigal. Jedva pa je Tolstoj natisnil v »Mosk. Védomostjah« pismo, kjer je opisal brez fraz, brez retorstva, užasajoče fakte, ki jih je videl sam, ker se je nalašč peljal na kraj nesreče, ukazalo je Samarcem pomoč i praviteljstvo i občestvo takoj. L. 1875. začel se je tiskati v »Russkom Vestnikě« nov roman Tolstega: »Anna Karénina«, kjer je znameniti romanist potegnil paralelo med praznim, šumnim in blestečim svetskimi življenjem in tihimi, čistimi radostmi pokojnega življenja človeka, »krepkago zemlé«, živočega sredi prirode in obitelji svoje. V »Nouvelle Revue« dné 15. januarija 1886. l. pod nadpisom »Les Livres« čitam

obširno kritiko tega romana grofa Tolstega, katero je napisal izvestni Francisque Sarcey. »Anno Karénino« on naziva »un admirable roman«; mimogredé pa imenuje »Vojno in Mir«, (La guerre et la paix) »une épopée dont rien n'égale la grandeur«. Ni mesta, mi tu govoriti ob ocnki francoskega kritika kar se dostaje romana Tolstega; no završuje on to oceno z besedami, ki objasnjujejo ton vsega. On pravi: »Je ne sais guère de récit plus émouvant, plus passionnant, plus instructif et plus moral tout ensemble. Et que d'autres choses encore dans ce roman de Tolstoï! quelle mine d'observations pour le psychologue! que de personnages épisodiques tous vivants, tous marqués de traits inoubliables! Je vous en supplie: lisez »Anna Karénine!«

Potem je nastopil čas, v katerem se je pojasnil samó ne velik, visoko poetičen proizvod »Čem ljudi živi« in drugi majhni spisi za národ in mladino, o čemer sem pa govoril prej. Težko je reči, ali se bomo še kdaj čudili čudsnim novim delom pisatelja, ki je umel vselej govoriti s svojim čitateljem pravdivo, silno, iskreno, zaduševno! Ali pa je na vselej ugasnil v njem sveti ogenj pesniškega genija, da se je pogružil v oblast odvrženih, megljenih snovij meglenege vlečenja k nedosežno visokim idealom — kdo vé?

Slavni Turgénjev je pisal Tolstemu že na smrtni postelji: »Mili in dragi Lev Nikolajevič! Dolgo Vam nisem pisal, ker bil sem, govore naravnost, na smrtni postelji. Ozdraveti ne morem, i misliti o tem se ne dá. Pišem pa Vam posebno, da bi Vam povedal, kako sem bil vesel, da sem živel ob enem času z Vami (biti Vašim sovremenikom) in da bi Vam izrazil poslednjo svojo prošnjo: drug moj! Vrnite se k literarnemu delovanju. Vedite, ta Vaš dar je odtod, odkoder je vse drugo. Ah, kako bi bil jaz srečen, ko bi vedel, da moja prosba podjetstuje na Vas! Jaz sem človek končani — vrači celo imena moje bolezni ne znajo. Ni hoditi, ni jesti, ni spati, nič! Dolgočasno je celó ponavljati vse to. Drug moj, veliki pisatelj ruske zemlje — uslišite mojo prosbo! — Izvestite me, ako dobodete to zapisko, in pozvolite še jedenkrat krepko objeti Vas, Vašo ženo, vse Vaše. . . Ne morem več . . . Utrujen! Turgénjev.«

Dá, ko bi Tolstoj izpolnil prošnjo ljubimca Turgénjeva, izpolnil bi želje tisoč in tisoč častilcev svojih! Morem zakončiti svoj spis z besedami Sarceya, katere obračam na druge svoje zemljake v prekrasni Sloveniji: »Čitajte Tolstega, prosim vas!«

Krutorogov.

## Zašlo je solnce tudi meni.

O kraja solnce se poslavlja,  
Izginja za strmé goré,  
Na nebu pa v spomin ostavlja  
Zlató zarezé se meglé.

Le skrij se solnce, skrij za gore,  
Da mir objame trudni svet,  
Saj vémo, da o svitu zore  
Zasine tvoja luč nam spet.

Zašlo je solnce tudi meni,  
Oj, solnce sreče in mirú!  
Izginilo za hrib zeleni  
Brez vsakega mi je sledú.

Ne znani mi ga zarja krasna  
In ne blesteče se nebó —  
Kdo vé, če luč njegova jasna  
Spet sine v srce mi temnó?!

S. Ra dovanov.

## Ostaline nekdanje slovenskih naselbin okoli Dunaja.

»Slov. klub«. — V. seja dne 5. svečana 1887 na Dunaji; bral Igo Kaš.

(Konec.)

Iu strmí prostrano, jednótno gorovje, Šembera po Pliniju meni »Mons Cetius« (danes Wechsel). Iz pradobe razlaga naš Trstenjak to ime s snovjo »cet«, kar pomeni strmine, strmo kipeče gorovje, kakor nahajamo Cet-yne na češkem, Cetinje v Črnigori, reko in pokrajino Cetino v srednji Dalmaciji.

Pa tudi sedanje ime »Wechsel« se meni zdi slovenske korenine, ker staroslovensko »bezčelj, bečelj, beštelj« znači liberis careus, brez čeljadi, brez otrok, to je v tem slučaju brez podgorja, kar v istini položaju odgovarja. Nemške besede »Wechsel« pa ni moči razložiti, kajti kdor gorovje pozna, ve, da je jednolično, jednotno ter nima menjave ali kaj! — (?).

Z vrha te gore se vidi na jugu Borovo — imenovano po borovji — zdaj Vorau, na zapadu pogorje nad Murico (Mura, murava znači po Trstenjaku zeleno reko). V Murico teče Frörschnitzbach, to je Brošnica; in broštenje označuje »rubor« — rdečico, ker je rdeča po železni rudi (Roth- in Brauneisenstein), kojo s sabó nosi. — Tam imamo sela Javorne (Jauern), Jarcev breg (Arzberg), bregove Mož (Moschkogel), Predul (Preděl je finis, meja), Rtnik (Retteneegg), Dobrovite (Dobreiten), dalje hiše nazvane »Tonek«, »Goist« in pogorje Rovte (= Reutalpe).

Preko Murice na zahodu najdeš Brinje (Die Prein) in Žirek (Ziereck). Pri Semmeringu, ki ga imenuje Šembera Semernik — (to je Smereknik od tam rastočih smrek) nahajamo Jadlice (Adlitzgraben), kar znači nerodoviten kraj, kajti jaljalovica je »neploden«, dalje Klinovo (Kleinau) in breg Klečka (Kletschka), to je klešta, forceps — klešče blizu novejšje naselbine Hirschwang, ki je morda tudi Kršvanja, krševiti, kameniti kraj. —

Kjer med Rakoši (Rax), kar pomenja množino (hribóv), in Snežnikom (Schneeberg) teče Šarica, okoli Zike in Ravnega brega (Raunerkogel) — (tudi pri nas na dolnjem Štajerji imamo nad Vitanjem visoko na brdu pašnike in nekoliko hiš z imenom »Velika raván« »Velka raun« — ki pa ni ravna!), tam so segali Slovenci daleko v doline do denašnjega Tullna (dolina) in po vsem gorovju. —

Na vshodu od Sebenstein-a blizu Pitne je kaj lepo pogorje, gozdnato in rodovitno. Sebenstein izvajam iz snovi »seven, siven — splendens — kakor Sinj, siv, ker je na pečevji. — Pod tem gorovjem se v Pitno izliva Slatina in dolina tega potoka se zove danes Schlattenthal. V 12. zvezku od »Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild« stoji tu opomba: »der alten (katere ne reče) Bedeutung nach »Sumpftal«, in Miklošičev lexicon palaeoslovenicum ima besedo slatina = palus, aqua salsa, dakle močarica! (Imamo tudi mi Slatine, kakor je vsem znano). Dalje stoji Bramberg to je bronberg, mons varius, za to ker ima listnate goščave in jelovino; starejši je Thernberg, Trnovbreg in najstarejši Scheiblingkirchen = šuplina, Staroslov. šuplo znači prhlino, ker so toliko lesá imeli, da jim je gníl, kakor v resnici še dandanes. —

Južna stran pogorja niža se proti — preje omenjeni Rovnici (Rabnitzbach). Potok Blumauerbach se je v stari dóbi zval Spratza — (lat. Spraza) in spraziti je stampfen, dakle skakajoči potok. Iz teh gorá teče Zöbernbach, lat. Savaria, katero ime ima še neki drugi potok, ki se izteka v Blatno jezero in mesto Steinamanger. Snov »sav« pa pomenja po Trstenjaki »pepelnat« ali »jasen« torej Savaria = Σαυαεία jasen, bister potok, kakor se mnogi potoki tam zovejo n. pr. Lafnitz = Labnica, ker tudi snov »lab« je bël, čist (omenim tu lab-ud); Nemci ta potok tudi imenujejo Flinzbach = bistri potok! Tukaj so v najstarejšem veku živeli nemški menihi iz Kremsmünstra in iz Mač (Mattsee) med slovenskimi prebivalci ter jim oznanovali krščansko vero (Oest. ung. Monarchie, 12, pag. 38). Največje selo je Kirschs Schlag — to je Kršlja — locus perfractus — ker je videti, kakor od severno-vshodnegá gorovja, na katerem trg Landsee — Lanče stoji, odkrhnjen (?) —

Na severu od snežnika je mesto Schwarzenburg, starim imenom Nesta — morda Nesita (tudi pri nas imamo vás dačno vës), dalje goro Plackles to je Plah-les (stsl. plahъ znači segmentum), ker je jedna stran pečevíta, druga pa goščata (?), dalje Reusalpe (Risov breg), Jauerling = Javornik, (lat. mons Achornicus) — Potok Triesting (Triesnicha) je Trstenik in Piesting (leta 1020. Piestnicha) Pěštnica, Peščenica — peštenica od peska, katerega po gorenjih jarugah nosi. (Tudi pri Mariboru imamo Pesnico). Tukaj je stari trg Pernitz »mit seinem aus frühesten Zeit anklingenden slavischen Namen« (Oest. ung. Monarchie in Wort und Bild 12. zv. str. 26.) Pernica blizu nja vasi Peštnica (Piesting), Volárjeva (po Šemberi) Wöllersdorf in grad Starhemberg, »stari breg«, dalje Miesenbachthal, pri čemer misa iz staroslovenščine znači Schüssel, Teller, torej mizna = okrožna dolinica (!)

Daleko med gorami je starinska fara Rohr, staroslov. rar pa pomenja žubor (sonitus) potoka, ki glasno mimo mrmljá (?) Nekdaj pripadajoč marki korotanski, bila je postaja na potu čez Brinje (die Prein) v dolino Murice in Mure, dokler se je pot naredila čez Smereknik.

Pod Snežnikom najdeš kraj, ki se zove Potschach, to je v Počah. Pačca, pačina pa nam kaže na izdolbljen kraj = cavum! — Dalje pridemo do Klokotnice — Gloggnitz, po Šemberi »Glognice«, morda po besedi glogъ = crataegus — trnov glog Weisdorn; jaz pa menim Klokotnica, ker klokotati znači vrěti, — izvirati — (bullire), dakle Klokotnica mesto, ki ima več vrelcev, kakor tudi v Bosni blizu Peči imamo goro Klokot, polno bistrh virov. Iz snovi glog (crataegus) pa mislim ne bi moglo nastati Gloggnitz, (morebiti Klöchnitz ali Klochnitz, ali tudi Kleunitz!). Proti Novemu mestu imamo postajo Ternitz to je Trnica ali Drenica, na drugi strani čez goró potok Žirnik, Siringbach v letu 853. imenom Sirnicha, Weidebach (po Kaemmelu). Na Višavi (Fischa) je Urschendorf, kjer so menda stare Urše živele ali pa je Vršno

kakor Vršec itd. Winzendorf — staro Windendorf, Wintsdorf, kakor pri Padunu (Baden) vas Wienersdorf, ki se je še v začetku trinajstega veka zvala Windischdorf, potem Windsdorf in Winsdorf, nam priča bivališče starih Slovencev — Vindov, od katerih je tudi Vindo-bona — mina, današnji Dunaj dobila ime. — Naposled je Dubljinje Döbling (ne ta pri Dunaji).

Ob Tragizni, Traisen (starinsko Tragisa), kar pomeni po snovi trg (vtrgati) potok, ki se je utrgal zemljišča, nahajamo bregove Gippel, duplji vrh, (dupelj = κούλας), Göller = goli vrh, Reisalpe = risova planina in Oetscher mejna gora, ker očrta označuje mejo očrtano. Tam najdeš stari trg Türnitz ali Dürrnitz, Trnice, potoke Orlapo (Erlaf) in Lesniko (Lassing). Orlapa (Arlapa flumen) je zloženo po Trstenjaki iz Orla in vapa, vapa pa pomenja mlako — tedaj Erlafsee = Orlova vapa (Adlerpfütze) in od tega ima tudi potok ime. Trstenjak pravi, da je videl tam mnogo orlov, ki so krožili nad jezerom. (Šembera trdi Orlova; ali Nemci bi bili to prevrtili v Erlau, ali ne v Erlaf, pravi Trstenjak). Tamo tudi Grainer Wald — krajna gora, Jauerling, Javornik in dolino Isperrthal izprana dolina.

Iz doline Orlape dojde se čez Brettl (starim imenom Predil = meja) na Ivso Ips (ali Ybbs). Ime te rečice prihaja od besede iva — in Miklosičev Etymologisches Wörterbuch ima iva = salix, torej Ivisa — Ivsa potok med vrbami = Weidenbach. Neki pritok se zove Ipsitz — Ivsica!

Blizu tamo staro selo Lunz, to je lonci po značaji svojem izdolbljenem.

Ob Ivsi so sela Slovencev gostejša; nahajamo stara imena Triesencgg (leta 1070. Triesnicha to je Trsnik), Ferschnitz (leta 1034. Phezniza in leta 1145. Pesniza), Reudling (staro ime z leta 1034. Rudnicha = Rudnik), Windischdorf, Aflenz (leta 1163. Gavelenz to je Jablanec), Oppenitz (leta 1267. še Opoenic = Opočnica), dalje Gestnih (leta 1310), ki je izginil = Jasenik (jasen = Esche), Weisztrach (leta 1100. Wiztrach) to je v Bistrah, Gaming = Jamnik, Gresten in Garsten, kar pomenja hrasten. Tudi Melk je slovenske korenine. Staro ime potoka in kraja najde se v letu 861. Magalicha, leta 892. Medelicha, kar je naša Metlika (isto tako Mödling in Meidling). Metlika je neka zel artémisia v sorodu s pelinom. Na potoku Metlika imaš znamenito vas Winden, dalje Bielach (leta 811. Bielacha) v Bělach, na južni strani pa Schala (leta 1152. Scalah) to je v skalah. Edlitz in Edlitzthal kažejo na jelo, (jedle), ki raste v okrožji, in Zögernitz ni drugo, nego Sekirnica (zove se s starim imenom Zekkirnitz), kakor na Koroškem Sekira in na otoku Rojanu — Rügen vas Sickernitz — Sekirnica.

Na gorenji Tragizni stoji zopet neka vas Winden, tam imamo potok Fladnitz = Blatnica. V poljano Doline (v 9. veku Tullina) Tulln-a teče Perschling, kojega ime se v nekih listinah z leta 834. nahaja v obliki Bersnicha, to je Brznica, Reidling (leta 1080. Rudnicha = Rudnik). Na dunajsko stran teče Liesing (leta 1002. Lieznicha = kar hoče reči Lèsnica = Waldbach in — Vjedna — Wien, ki si je ujedala globoko strugo (?).

Med gorami najdemo sela Grimsing Kremsenik — locus excissus — najbrže se je kdaj kamenit plaz po-

tegnil bil, Nöchling = Noglinje (nog<sup>o</sup> pomenja γρούλι = Greif — (morda je bilo mnogo velikih kač ali kak »lintvern«) in slednjic Lainbach, kjer so imeli dosti lanij to je srn, ker lan<sup>o</sup>, loñ znači srno (Mikl.) Nahaja se gora Ostrong s starim svojim imenom, (ostrog je vallum), Pisching to je pešenik, ki rodi dosti pšena, pšenice, Weiten (Vitno), Eitenthal, kar bi bilo po naše jutni dol — utni dol; u-tinek pa označuje pars abscisa, utrgani kraj (?), dalje Weiteneck, Vitnjak in mnogo drugih. Ob Trstnici imamo Farafeld = Fara, v dolini Tattendorf (ali Dattendorf) = Tatina, in Trumau Tremovo (stsl. trem znači turris ali tudi porticus in domus).

Na Šegati (Schvechat) v dolini Velm ali Fälling = Bělnik, Leesdorf = Lěsa in blizu pogorja Vöslau = Voslovo. Osla = Klippe, ker je bilo pod golimi pečini pozidano. G. dr. Pukl mi je zadnjih dnij pripovedoval, da je g. dr. Lenoh našel nagrobni napis neke rodbine Veseli — ali Veselov — ki je pred nekoliko stoletji izmrla; onda bi ime sela bilo po tej rodbini.

Na Lesnici (Liesing) nahajamo — Sulz Solčavo, Grub = Grob, Sittendorf = Sitna vas = mala vas, Pölla = poljanc in Gaaden = Gadno!

Na vshodu pod Snežnikom izvira Velika Viša Fischa (leta 1020. Fiscaha flumen, leta 1030. Fisca-fluvius). Viša morda zato, ker više teče kakor Lajta, to se posebno vidi pri mali Viši, ki blizu Ebenfurtha izvira ter vstric Lajte, ali nekoliko metrov više, teče do Potne (Pottendorf), kjer se v njo izliva. Velika Viša pa s Tajnico — Tagnitz pada v Dunaj. Tajnica pomenja tajen, zakrit, med drevjem tekoč potok. — Gori še imamo Fernitz — (leta 1258. Buerdnitz po Teigl-nu — t. j. Brdnica, dalje selo Gars leta 1122. gors in leta 1307. goers) = gorica, in Würnitz — Würbnitz = Vrbnica! — Da še omenim kopelj Baden — v 9. veku Padun, rimsko naselbino Aquae = kopelj. Tu je imel frankovski kralj Karlmann posestvo — Pfalz, v katerem so se leta 869. zbrali s kraljem mnogi vitezi panonski, vshodno-mejni in bavarski. Ako bi si upal, razlagal bi nemško ime z besedo padina, po Mikl. dejectus aquae.

Naj še omenim neko selo, ki se po zunanji obliki celó nemško glasi: Schottwien; ali nemško ni, ker imamo v slovenščini besedo »šutina«, ki znači ozko dolino, kjer so plazovi odkrhljajočega se pečevja nekdanjo globočino pokrili, — posuli. — Blizu Sinja v srednji Dalmaciji je jednaka ozka dolinica, — ki se isto tako zove: Sutina, ali sutvina, in v hrvaškem Zagorji neka soteska, z imenom Sutinsko.

In tako so nam ljudska in krajevna imena velevažni svedoki slovanske zgodovine, vsako ime za sebe nam podaja znak slovanskega žitja in vsako je monumentum aere perennius«. —

In ko zadnjih dnij v temni noči spavam, prepričan, da sem si mnogo glavo belil brez vspeha, prikaže se mi v sanjah star možicelj, oblečen kakor naši kmetje, z visokimi skornjami, irhastimi hlačami, rdečim brezrokavnikom, na kojem so se svetile velike srebrne gumbe — ter mi reče:

»Kaj se mučiš s takimi rečmi, ko vender nič dognati ne moreš? Slušaj, kar ti jaz porečem. Ako hočeš, moreš tudi vse verovati; ako ne, pa pusti!«

»Tukaj, kjer ti stanuješ, imeli so naši Slovenci svoje vinograde in doli pri potoku je bilo selo Varnik ali Barnik — morda od besede baran = vervex, kaštrun, oven —; še danes rekajo ljudje, da je tu Warink. Preko denašnje »turske šance«, kjer so naši imeli pašnike, tam onkraj Dobljenika (Döbling) je v dolini bil kmet, ki se je po severnem potoku zval Severnik, od česar se selo še danes imenuje Sievring. Tudi Grinzing je Kremsenik in celó nemški Kahlenberg, ki so mu Nemci rekli Chalmburg, Chalwenberg in Gallenberg ali holm, nazvali so drugi: Kalovje od korenike Kal ali če umeješ latinski »col« — »collis« grič, kakor imate v dolnjem Štirskem jednaki hrib s cerkvico na vrhu, ki se imenuje Kalobje — jednako od skale — Skalovje, gora — gorovje itd! Nekateri pa so mu rekali »golemi brég« in golem — znači velik —! In misliš, da Slovenci preko tega brda niso prišli? Meniš neki, da Weidlingbach ni — Vitljina, ker se med goščavami vije, in Haschberg ni »Gošca« in Rierling ne Krljina, Kritzendorf ne Krčina, kjer se Dunaj krči?« —

»Vidiš, na drugi strani imaš Trnovo Dornbach in doli proti Dunaju teče »jelšev potok«, staroslovensko olšev-potok. Nemci ga zdaj imenujejo Als-bach namesto Erlenbach. Dalje proti zahodu najdeš staro naselbino Slovencev »Odtok Krinice«. Pa ne veš, kaj je to »Krinica«, je li? Krinica je »cisterna«, ali mlaka, ki se v jarku pod bregom zbira in pri cerkvi odteka: zdaj se kliče ta kraj Ottakring!«

»Joj, joj!« — vzdihnem v sanjah. »On me hoče vsmrtniti s temi dokazi!«

»Kaj ječiš?« zadere se starec. Pótno srage so mi stale po čelu.

A on nadaljuje:

»Dalje tam se razprostira mali breg, nizka glavica, to je »šlemica«. Šlem znači »galea« helm, čelada, in po svoji kakovosti zval se je celi breg tako. Potem so imenovali samó severni odpad — »šlemica« in z metatheso šmelica — evo ti zdanjo »Schmelz.« —

»Ah, ah!« — zaječim zopet — »tega pa nisem vedel!« —

»Vidiš, zdaj pa veš! — Pa kaj je s Penzingom? To je Peničnik, kjer se je penila »Vjedna reka; pri »Jezniku« pa je bil jez — zdaj tam stoji Hietzing!«

»Dosti, dosti!«, viknem skoro umirajoč; ali moj starec mi še ne dá miru. — Z otlim glasom govori dalje:

»In Meidling je Metlika (vém!) in Himberg je vjimbreg, ker so tam največje vjime razsajale. Druge naselbine so novejše dóbe, ko so se selili Nemci med nami. Pa reka Wien (to ni isto ime kakor mesta Wien!) se je klicala Vjedna, drugi so ji rekali Vidna (zato Čehi pišejo »ve Vidně«. Takrat je bila posebno v zimi še jako vidna; zdaj jo morete in morate le vohati! Pa čuj dalje. Šla sta nekdanj dva Slovence, jeden iz Jeznika drugi pa je došel z nekim Nemcem, zemljemercem, od Jamnika na potoku Orlapi (danes Gaming am Erlatbach) ob Dunaji — réki, zabeleževat krajine, kjer so se hoteli Nemci naseliti. Tedaj dojdejo čez potok Šegato mimo Kvedrenika do izliva neke réke, kjer je stalo nekoliko ubogih hišic. »Kaj je to?« vpraša óni iz Jamnika in ovi Jezničan, ki tudi za pravo ni vedel, reče: »Bo pa Viša menda!« — To slišavši Nmec, nevešč slovenskemu jeziku, napiše hitro v svoj zapisnik: Fischament — in od tega časa se zove óno selo »Fischament«. Ko moj možicelj to izusti izgine. —

Izginil bi tudi jaz! —

## G a z e l e.

1.

Ijubkó v srcá se moja noč svetlí — danica žizni moje,  
Nad vse si draga méni zvezda tí — danica žizni moje.  
Bolj kot blestéči biser dragoceni,  
Rubin in dijamant se mi bliščí — danica žizni moje.  
Kadár priseli tožnost se mi v prsi,  
Nje oblačice naglo razkropí — danica žizni moje.  
Iztrebljá s korenino mi obupe  
In rádot cvétno mi v srcé sadí — danica žizni moje —  
Srcé mi blaží, z náclami naslaja,  
In dnéve temne ona le jasní — danica žizni moje.

2.

Ko zló mi trlo je srcé — le tí si me umela.  
Ko točil grénke sem solzé — le tí si me umela.  
Trpečega tajene bóli  
In vidno srčno vse gorjé — le tí si me umela.  
V nesreči sem razdvojen živel,  
Z grohotom zrl je svet na mé — le tí si me umela.  
Ko pesmi peval o ljubezni,  
Odkrival rane sem srčné — le tí si me umela.  
Nikdár ne zabim te, še v smrti  
Hvaležen spomnim se na té — le tí si me umela!

Slavomir.

## Slovenske národne jedi na dvorski mizi v Nemškem Gradci pred tristo leti.

Spisal P. pl. Radics.

Kakor znano, bila je v drugi polovici šestnajstega veka (od l. 1564. dalje) v Nemškem Gradci namješčena vlada za Štajersko, Koroško in Kranjsko (ob jednom z Istro, Gorico in Gradiško) in glava ji je bil brat cesarja Ferdinanda I., nadvojvoda Karol II. štajerski. Ta vladar notranje-avstrijski, (kakor so ga nazivali po zgoraj omenjeni sestavi njemu v upravo izročeni dežel), imel je v stolnici Nemškem Gradci sijajen dvor, na katerem so se o posebnih svečanostnih prilikah vršile blesteče veselice po običaji in okusu tedanje dóbe: turnirji, karuselji, metanje v kolce, razni lovi, gledališke igre jezuvitskih gojencev in potujočih glumačev, veliki banketi in pojedine. Sósebnó na poslednje, t. j. na »gostila«, obračala se je na nemško-graškem dvoru velika pozornost, kar nam je móči posnemati iz nekega rokopisa, hranjenega v c. k. vseučilišni knjižnici v Inomostu.

Ta rokopis, »kuharska knjiga« nekega brezimnega dvorskega kuharja nadvojvode, sestavljena je l. 1589. nadvojvodinji Ani (poznejši kraljici poljski) in obseza v vsem 651 kuharskih receptov na 401 póli.

Tù ni mesta, da bi podrobno opisavali to v kulturno-zgodovinskem oziru mnogostransko zanimivo kulinarčno delo, vendar v označenju obširnosti in rabnosti knjige zadoščuj opomnja, da se nahaja v nji 77 receptov samó o načinu, kako se pripravljaj telétina!

Kar se dostaje nas, zanimamo se za návod, kako pripravljati dvóje slovenskih národnih jedij, kateri je nadvojvode véliki kuhar spoznal vrednima, da ji stavi na mizo »Njega Presvetlosti, premilostivega gospoda svojega«.

V oddelku: »Allerley Suppen vnd was man sonst von Arbessen (grah ali sploh zelenjad) kocht«, čitamo tudi nastopno navodilo:

1) »Ain windischer Flöggen zum Geweichten«. (Št. 512).

2) »Crainerische Kassuppen zu machen«. (Št. 501).

Ker ima v rokopisi »sirova juha«, prvo mesto, privoščímo ji to čast še mi ter navedimo pouk, kako jo pripravljati in ki slóve od besede do besede:

»Crainerische Kassuppen zu machen«.

»Nimbt man ain außzogene Käsuppe, Es sey von Käß was es wöll [Parmesan oder Windischer Käss, der etwas linder vnd meines Erachtens dem Menschen gesunder] setzts zum Feuer, Nimbt auf ein Schüssel zwei mittlere (srednje debeli) geschälte Zwifelhaut, hakts gar klein, gilbts (zrmeniti ji je) ainwenig mit safran, gestossene Muscatplie vnd Pfeffer, ist sie nit genug gesalzen so saltz mans die Notdurfft, setzts als dann zum Feuer, läßts sieden schlägt 6 rohe ganze Airtotter darein, lässt also lang sieden als die Airtotter hart werden, wans Zeit zum anrichten ist, so nimpt man in ein Schüssel vier oder

fünf päte (popečene) Semmelschnitten, strät darnach ein Handtvoll von einem linden (windischen) geribnen Käß darauf, nimpt die Air Tutter mit einem faimb löffel (pénjenica) in ain ander Schüssel heraus vnd zertreibts gar klein, daß nit khnöllet ist, thuet ain wenig Kaßsuppen daran, geußt (vlije) also die 2 zerriebnen Air Tutter auf die schnitten, darnach so geusst man die übrige chais suppen die Notdurfft auch daran, gibts also auf den Tisch. Inn Vnngern khocht man die Suppen aber auf den Formb Allein daß khein Saffran nehmen vnd nehmen zu dem geribnen Käs gar einen jungen Käs, der etwa 14 Tage alt ist vnd wenn sie den Zwifel darin nit haben wollen, so nembens Anstatt ain Khnoflach dartzue.«

»Ain windischer Flöggen zum Geweichten«.

»Macht man ain Taig treibtn dünn aus macht 4 oder 5 Plätl daraus, bestreichts mit Schmalz legts auf einander wie zu ainer Plätl-Torten, wans übereinander bestrichen ist, so treibt man den Teig noch aus vnd schneit ihn in die Runde vnd macht ein überbogenes Kranzl darum (krog) wie zu einer Pasteten, nimpt darnach zwei Handtvoll guetten geribnen Käs, der etwa acht Tag alt ist, schnaidt ein wenig Perchtramb (péhtram) vnd schnittlach gar klein, rösts in einem wenigen Butter oder schmaltz, daß wol weich wird vnd thuts zum Käs vnd zwei Kochlöffel voll süssen Ramb schlägt drey oder vier Ayer darein, seyn der Ayer zu wenig, so schlägt man mehrer darein, vnd muß sein wie ain dükhe (góst) Mueß (sók) rührts also wol durcheinander, als dann so streicht man's auf das Plat (na pločo) aines kleinen Fingers dick, schießts also in einen geheizten Pachofen vnd pachts gählings (naglo) heraus, daß (es) von unten vnd von oben praun wird, nimpts darnach heraus, laßts kalt werden vnd gibts zum Geweichten, will manß warmer essen so mag manß auch thun, dann sy sindt warmer bösser alls khalter.«

Ta druga navedena národna jed je »péhtramov štrukelj«, kakeršen se po Kranjskem peče še dandanes in ki ga ženice pródajo »mrzlega« v vrbasih na trgu, toda stavil se je nekoliko fineje pripravljen na knežjo mizo.

Ni se nam čuditi, da so slovenske národne jedi stavili na mizo vladarjev v Nemškem Gradci (in izvestno še druge, nego jih navaja tu jedina knjiga, vsaj »potvica« se gotovo ni pogršala), ako pomislimo, da nadvojvoda v dvorstvu svojem ni imel samó broja služabnikov in služabnic iz južne Štajerske, dà, celó iz Kranjske, in da so takisto po vladnih uradih notranje-avstrijskih v Nemškem Gradci poslovali nekateri Sloveni, ki so bili često vabljeni na dvor, kakor n. pr. škof Tomaž Hren, kateri je mnoga leta bil tudi cesarjev namestnik notranje-avstrijski, ujec njegov, vladni svetovalec Gašpar Žitnik i. m. dr. Tudi je utegnil biti véliki kuhar nadvojvode, pisatelj omenjene kuharske knjige, rojenjá Štajerec ali Kranjec?



## Naše slike.

(Glej štev. 21.)

### Prepadeni.

Grozote upora kaže nam ta slika, upora Slovanov proti svojim bratom. — L. 1863. so Poljaki, ščuvani po neiskrenih državniki prišli za orožje proti Rusiji, dasi jim je ista dovoljevala več svoboščin, kakor Nemška ali Avstrija njih bratom. Slepilo jih je to, da dobé pomoči od zunaj in da jim bode takó mogoče vzbuditi k novemu življenju »Polszu od morza do morza«. — Te nadeje so bile prazne. Brezvestna Evropa, katera jih je naščuvala v boj, pustila je same v bóji z močnejšim ne-

prijateljem, ki bi jim bil sicer brat. In začelo se je neusmiljeno preganjanje upornikov.

Na svoji sliki vidimo dva upornika, prepadena v rodbinskem zatišji. Groza se zrcali na obrazih matere in žene, in z nepopisno bolestjo se ozira mladi upornik po obéh in nedolžnem svojem detetu, kajti jasno mu je, da bode v nekoliko urah, ako ne trenutkih, izgubil vso óno srcé, katero je prej užival v rodbinskem krogu. Pripravljala pa se vender še na poslednji — brezvspešni upor. — 7.

## Pogled po slovanskem svetu

### Slovenske dežele.

Fran Levstik †. Mrtvaški list na denašnjega »Slovana« prvi strani — razposlan po »Pisateljskem društvu« minulo sredo — molčé ali vender glasno oznanja národu našemu ter milim nam bratom Slovanom nenadomestno izgubo jednega najplemenitejših in najznačajnejših sinov drage naše domovine, katero je ljubilo srce njegovo iskreno in zvesto od prve mladeniške dóbe do poslednjega hipa in ki ji je posvečeval vse kreposti silnega svojega duhá. Kaj smo imeli v Levstiku, védeli smo doslé, kaj smo izgubili, čutimo sedaj, in čustvo bridke toge, da nam je vzet, lajšati je móči sami tešilni zavesti: živel je za nas in ostavil nam bogato skrovišče nesmrtnih duševnih plodóv.

Ker »Slovan« prinese sliko in životopis Levstikov, završujemo za danes tožno vest o smrti njegovi. Čast in slava spominu njegovemu!

Vabilo k LXXVIII. odborovi seji »Matice Slovenske« v četrtek 24. novembra 1887. l. ob 5. uri popoldne v Maticni hiši na Kongresnem trgu št. 7. Dnevni red: 1. Potrjenje zapisnika o LXXVII. odborovi seji. 2. Naznanila predsedništva. 3. Poročilo gospodarskega odseka. 4. Poročilo književnega odseka. 5. Poročilo tajnikovo. 6. Posameznosti. V Ljubljani 12. novembra 1887. Josip Mar n, predsednik.

Kakor smo javili v zadnji številki svoji, imelo je »Pisateljsko društvo« dné 5. t. m. prvi svoj zabavni večer, kateremu je predsedoval g. dr. Vošnjak. Čital je g. Železnikar v ta namen doposlani spis, kateri je v podlistku objavil »Slov. Narod« dné 8. t. m. — Drugi zabavni večer dné 10. t. m. vodil je g. prof. Gerbič, čital je g. Juvanec nekaj med Ribničani nabranih smešnic; g. prof. Raič je pripovedoval, kako se je šolal; g. dr. Vošnjak, pa govoril o »napisu na sodu«.

### Ostali slovanski svet.

Francozi in Slovani. — Ni še davno tega, ko na Francoskem niso o Slovanih vedeli nič več, kakor o prebivalcih afriških pustinj. Svet slovanski, s katerim v neposredno dotiko prihajali niso, bil jim je tuj. Sodili so o njem tako, kakor jih je učil njihov iztočni sosed, v čegar interesu je bilo črniti Slovane pri ostalih omikanih národih.

Sedaj, ko so se Francozi prepričali, kako velikanska naloga je prisojena največjemu omikanemu národu svetá — národu slovanskemu — začeli so se veliko bolj zanimati zánj in poučevati se o njegovih razmerah neposredno. Najznamenitejši pisatelji, najbolj sloveči časniki in prvi učenjaki zmatrajo si za dolžnost baviti se s slovanskimi stvarmi.

V Ljubljani je bival minuli mesec nekaj dnij so-trudnik novin »Journal des Débats«, Vicomte Henri Begouen, da se ob izvoru prepriča o naših političnih in socijalnih razmerah in podá o njih pravo sliko svojim rojakom. Pripovedoval nam je, da na Francoskem simpatije do slovanskih národov rastó od dné do dné in kako vsaki ostroumnejši Francoz spoznava, da so Slovani poklicani oblaževalno vplivati na zapadnjaško družbo in izomiko.

Najnovejši dokaz, da Francozom Slovani res nismo več tako malo pomenljivi in nezanimivi, kakor nekdanj, pa je vest, katera prihaja iz Pariza. Tam namreč začne v kratkem izhajati list, ki bode Francoze seznanjal s pravimi političnimi in národnostnimi razmerami Avstroogerske in posebno pažnjo obračal slovanskemu svetu.

Zloglasni šibeniški škof Tosco je prepovedal v svoji škofiji hrvaški obrednik (Ritual ilirski), kateri so tam rabili, odkar ljudje pomnijo. Ta samovoljna prepoved zagrizenega lahona je v duhovščini in ljudstvu prebudila opravičeno nejevoljo in sklenilo se je že, zaradi tega poslati pritožbo v Rim. In tako je prav; težko je ljudi odvrniti od stare vere, ker vsi misle, kolikor je starejša, toliko boljša je, a koliko je ljudij, katerim v novi cerkvi ni pobožno moliti ni móči. — Omenjena prepoved torej lahko provzroči neljube nasledke za tamošnje prebivalstvo, ki je toli udano verskim tradicijam svojim.

Dar srbske kraljice Jelene. Srbska kraljica Jelena, hči francoskega kralja Ljudevita Svetega, poklonila je očetu svojemu rokopis slovanskega evangelija, katerega so ji darovali srbski menihi takrat, ko je pristopila k pravoslavni veri. Ko je Ljudevit Sveti prejel knjigo, izročil jo je tamošnji stolni cerkvi, kjer se je hranila pod

imenom »Text du sacre«. To knjigo so tako spoštovali, da so vsi francoski kralji od Ljudevita Svetega pa do francoske revolucije prisegali na njo in da jo je ondešnji nadškof, kardinal lorenski na Telovo dal med litanijami nositi kakor veliko svetinjo. No, ko je revolucija onečastila stolno cerkev, žrtvovali so omenjeno knjigo boginji »pameti« ter jo javno sežgali. Rokopis je bil vezan v platnice, ki so bile okovane z najfinejšim zlatom in okičene z dragimi kamenci. Vsebina je bila pisana dvostopno z dvojimi črkami. Francozi so mislili, da je jedno pismo z grškimi slovi; toda ko so leta 1717. pokazali rokopis ruskemu caru, Petru Vélíkemu, razložil jim car, da je pisano cirilsko — glagolskimi črkami, katera pisava se tudi v Ruski rabi. Črke v drugem delu pa je spoznal glasoviti angleški učenjak Toma Ford Hill za sveto hijeronimske, katere še dandanes rabijo Dalmatincem pri cerkvenih obredih.

»Knjaževsko crnogorsko povlašteno parobrodsko društvo« s sedežem na Cétinji pozivlja v poslednji številki »Glasa Crnogorca« k podpisovanju delnic. To je prvi začetek crnogorskega pomorstva. V stoletnih svojih bojih za svobodo in neodvisnost so bile hrabrim sokolom lovčenskim njihove nepristopne gore zaklonišče proti napadovalcem. Pač so z njih tožnega srca zrli po sinji morski ravani, spajajoči národe in svetove, posredujoči blaginjo in omiko. Njim ni bilo dano spustiti se v pomorsko tekmovanje. — Šele vspeh ruskega orožja v poslednji vojni s Turki omogočil jim je to. Severni bratje njihovi so jim priborili lepo obrežje bars-

kousinjsko z dvema pristaniščema, potem brodonosno Bojano in del skaderskega jezera. Od tedaj je morje svobodno tudi za Črnogorce in viteški knez Nikola je poskrbel s tem, da je dal nagib k osnutku parobrodskega društva, da bode zmagonosna zastava črnogorska ponosno vihrala po morjih. Upamo, da si s tem Črnagora pridobi tudi blaginje, katere ji tesna in neplodna zemlja njena dati ne more.

**Razširjanje ruskih knjig v Srbiji.** Ko je kraljica Natalija bivala v Odesi, izjavila je pred tamošnjimi književniki željo, da bi se poznavanje ruske književnosti v Srbiji kolikor mogoče širilo in podpiralo. Zaradi tega se je tamošnje slovansko blagotvorniteljno društvo obrnilo na ruskega poslanca Persiania v Belemgradu, da se o tem dogovori z Vasiljevičem, srbskim ministrom za uk in bogočastje. Minister je izjavil, da bo hvaležen, ako bi se kolikor več ruskih knjig poslalo za šolsko mladino višjih, srednjih in národnih šol v Srbiji ter je omenil, da bi se z ruskimi knjigami za šolsko mladino moglo preskrbeti do tisoč národnih šol, a za dorasle dvéintrideset knjižnic, katere so pri dotičnih učiliščih. Odesko društvo je že sestavilo deset knjižnic, katere namerava v kratkem odposlati v Beligrad.

**Šolstvo na Kavkazu.** Leta 1886. bilo je v kavkaškem šolskem okraji 841 národnih šol s 4827 učenci, 3 obrtne šole s 130 učenci in 4 učiteljišča z 269 slušatelji. Letos je priraslo 32 šol; iz tega je razvidno, kako lepo se razvija ruski živelj in rusko šolstvo na Kavkazu.

## KNJIŽEVNOST.

*Fos. Stritarja zbranih spisov* 19., 20. in 21. snopič III. zvezka prinašata začetek in nadaljevanje povesti »Sodnikovi«.

»Slovenski šaljivi koledar za prestopno leto 1888« (s slikami) izšel je ravno v Trstu. Založila in natisnila je ta 1. letnik Dolenčeva tiskarna in cena mu je 40 kr., s poštnino vred 45 kr. Zabavno-šaljiva vsebina obseza mnogo raznovrstnih »dovtipov«, zato opozarjamo na ta koledar vse prijatelje lehkega humorističnega berila.

### POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

*Ilustrovani hrvatski pučki koledar* za rimokatolike, grčkoiztočne i izraelite, za pristopno god. 1888. U Belovaru, tiskom i troškom J. Fleišmana u Belovaru 1887.

*Zvonimir, hrvatski ilustrovani koledar*, ujedno uredovnik, poslovnik i zabavnik za pristopno godinu 1888. Naklada akademijske knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch). Cena 60 kr.

Med vsemi slovanskimi národi zavzema v književnosti Rusija pač prvo mesto. Med nami jih je respremalo, katerim so znana dela Dostojevskega, Tolstega Ščedrina, Danilevskega in drugih velikanov ruskih. In kaj je temu krivo? Založniki naši nam rajši preskrbujejo zanikarne prevode slabih nemških proizvodov, kakor da bi jeden ali drugi založil kakšen prevod iz ruščine ali kakega drugega slovanskega jezika. In koliko takega gradiva nam ponuja posebno ruska književnost! Da je naša trditev resnična, o tem pač ni dvojiti. Tukaj navajamo nekoliko važnejših dél ruskih iz poslednje dóbe:

»Polnoje sobranije stihotvornij N. A. Nekrasova v dveh tomah. Izdaniye IV. s portretom, faksimilom i biografičeskom očerkom«. Cena 3 rublje. (Podpolna zbirka pesmij N. A. Nekrasova v dveh delih. Izdava IV. s portretom, faksimilom in kratko pesnikovo biografijo.) Petrograd 1886 i. t. d.

»God v peskah. Naborski i očerki Ahal-tekínskoj ekspediciji 1880—1881. Iz vospominanij ranenago A. A. Mejer. Kronstadt 1886«. Cena 1 rubelj in 10 kopejk. (Jeden dan v pesku. Namečki in črtice iz ahal-tekínske ekspedicije, od l. 1880—1881. Iz spominov ranjcega A. A. Mejerja.) Kronstadt 1886 i. t. d.

»Doma i na vojni 1853—1881. Vospominanija i razkazi Aleksandra Vereščagina«. Izdaniya vtoroje S. Peterburg 1886. Cena 2 rublja in 50 kopejk. (Doma in v vojni 1853 do 1881. Spomini in povesti A. Vereščagina. Druga izdava i. t. d.)

»Soženaja Moskva. Istoričeski roman G. P. Danilevskago. 1887. Izdaniye A. S. Suvorina.« Cena 1 rubelj 50 kopejk. (»Pogorela Moskva.« Zgodovinski roman G. P. Danilevskega. i. t. d.)

»Saltikov A. E. (Ščedrin) 23 skazki 240 str. Tipografija M. Stasnoleviča«. Cena 1 rubelj 50 kopejk. (Saltikov A. E. — Ščedrin. 23 pripovedek.)

»Tolstoj A. K. (grof). Polnoje sobranije sočinenij. T. I. i II. Polnoje sobranije stihotvorenij M. Stasnoleviča. (Podpolna zbirka del grofa A. K. Tolstega. I. i II. Del Podpolna zbirka pesmij i. t. d.). Tolstega povesti so većinoma vzete iz ruske zgodovine. Takšen je tudi njegov roman »Knjaz Serebrjani«, katerega prevod je »Slovenski Narod« objavil.

### P o p r a v e k.

V zadnji številki na 336. strani v drugi vrsti na desni mora v sestavku: »Omika v Rusiji« stati: Har-kovu, ne Krakovu, kakor je bilo tiskano.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četr leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četr leta 1 gld. 15 kr.; za dijake: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu šte. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo.